

В.В. Янов,

к.т.н., доц., доцент кафедри інформатизації
державного управління ХарРІ НАДУ;

В.В. Бур'ян,

начальник відділу інформаційно-комп'ютерного забезпечення
апарату Харківської ОДА

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАХОДІВ ЩОДО РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ «ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД»

Проаналізовано підхід до оцінки соціально-економічної ефективності заходів щодо розвитку системи «Електронний Уряд» з урахуванням всесвітніх індикаторів якості державного управління.

Ключові слова: інформатизація суспільства, Електронний Уряд, ефект, ефективність, інформаційна послуга, якість державного управління.

Одним із пріоритетних напрямків розвитку України є вступ до Європейського Союзу. Для будь-якої країни, яка входить до ЄС, висувають вимоги європейських стандартів, серед яких: інформатизація суспільства та широке використання системи «Електронний Уряд».

В Україні прийнято низку законів, постанов та інших законодавчих і нормативних актів, спрямованих на інформатизацію суспільства, упровадження та використання електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» (закони України «Про інформацію», «Про національну програму інформатизації», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» тощо).

Для подальшого забезпечення відкритості в діяльності органів виконавчої влади прийнято програму «Електронна Україна», яка почала діяти з 2003 р. Її попередня вартість складає 10 – 12 млрд грн, розрахованих до 2010 р. Фундаментом для побудови електронної України (Електронного

Уряду) став єдиний веб-портал органів виконавчої влади (www.kmu.gov.ua), роботу якого розпочато у 2002 р. згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 1302. Портал об'єднав нові та вже існуючі в Інтернеті державні сервіси, а також інформацію органів влади.

Затверджено порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади [3].

Центральним органам виконавчої влади доручено постійно забезпечувати надання громадянам та юридичним особам інформаційних послуг загального призначення через електронну інформаційну систему «Електронний Уряд» [2].

На виконання п. 8 Заходів [Там же] Держкомзв'язку України наказом від 15 серпня 2003 р. № 149 затверджено Перелік інформаційних та інших послуг електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» та Порядок надання інформаційних та інших послуг із використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд».

Таким чином, існує достатньо законодавчих та нормативних актів для розвитку системи «Електронний Уряд». На всіх рівнях влади виконуються заходи щодо її розвитку.

Вітчизняними науковцями опрацьовуються питання розвитку системи «Електронний Уряд» [5; 7 – 9]. Однак на сьогодні ще недостатньо досліджено проблему оцінки ефективності заходів, які проводяться щодо розвитку цієї системи «Електронний Уряд», що в першу чергу, пояснюється:

- численними ефектами від проведення заходів щодо розвитку системи «Електронний Уряд»: соціальний, економічний, політичний тощо;
- складністю одержання як якісних, так і кількісних оцінок ефектів;
- багатофакторністю завдання оцінювання;
- появою синергетичного ефекту.

Однак в умовах обмеженого фінансування бюджетних програм необхідно ефективно використовувати кошти, що виділяються. Для цього необхідно оцінювати ефективність організаційно-технічних заходів.

Мета даної роботи полягає в обґрунтуванні одного з підходів щодо оцінки соціально-економічної ефективності заходів стосовно розвитку електронної інформаційної системи «Електронний Уряд».

Відправною точкою будь-якого ТЕО є вибір та обґрунтування показників ефекту, витрат та ефективності.

Ефект – це результат якої-небудь дії. Ефект, як правило, буває цільовим і економічним. Ефект від проведення заходів може бути як позитивним, так і негативним. Ефект також є як прямим, так і непрямим.

Витрати – ресурси, що витрачаються на досягнення поставленої мети.

Ефективність – це відносна величина, що характеризує результативність витрат.

Залежно від рівня оцінки, обсягу ефекту та витрат, цілей розрахунків виділяють кілька видів ефективності: державна, регіональна, порівняльна, абсолютна.

Цільовий ефект від розвитку системи «Електронний Уряд» можна охарактеризувати як створення додаткових умов для реалізації конституційних прав громадян на інформацію, участь в управлінні державними справами, положень Послання Президента України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки» через надання громадянам та юридичним особам інформаційних та інших послуг [1].

Цільовий ефект може бути виражений як кількість та якість послуг, які можна отримати на сайті державного органу, на що спрямована основна діяльність державних органів у розвитку веб-ресурсу. Ці послуги впливають на суспільство та державу, що виражається в соціальному, економічному, політичному та інших ефектах.

Соціальний ефект можна охарактеризувати як кількість та якість вирішуваних завдань соціального характеру державними органами, покращення сприйняття громадянами ситуації в державі тощо.

Економічний ефект виражається в економії бюджетних коштів,

зростанні бізнесу в країні, зростанні ВВП тощо.

Інформаційні та інші послуги визначаються як типові та нетипові (специфічні) сервіси [4].

До типових сервісів веб-сайту органу державної влади відносяться:

- сервіс «Публікації»;
- сервіс «Реєстрація»;
- сервіс «Форум»;
- сервіс «Опитування»;
- сервіс «Підписка»;
- сервіс «Статистика відвідувань»;
- сервіс «Зворотний зв'язок»;
- сервіс «Інтернет-приймальня»;
- сервіс «Електронний архів»;
- сервіс «Інформаційна система довідників»;
- сервіс «Геоінформаційна система».

Специфічні сервіси, тобто ті, які відповідають безпосередньо профілю діяльності державного органу, можуть бути додатково введені на кожному ресурсі (наприклад, послуга з подачі податкової декларації фізичними та юридичними особами на сайті податкової служби).

Низка впливових міжнародних організацій (Всесвітній економічний форум, TRANSPARENCY INTERNATIONAL, Світовий банк тощо) проводять щорічну оцінку від 55 до 212 країн світу, у т.ч. України [6].

Значення світових рейтингів дуже важливе для України тому, що вони формують сприйняття країни міжнародною спільнотою, є одним із вагомих показників для іноземних інвесторів, показують сприйняття національною елітою або громадянами ситуації в державі.

Серед цих індикаторів є всесвітні індикатори якості державного управління, які оцінюються Світовим банком у 212 країнах світу. Дані для дослідження отримуються з 33 джерел державних і неурядових організацій країн світу, у т.ч. міжнародних.

На індикатори якості державного управління істотно впливає ступінь інформатизації суспільства та розвиток системи «Електронний Уряд».

Таблиця

Позиція України за індикаторами якості державного управління порівняно з іншими країнами у 2006 р. (максимальне значення – 100) [6].

<i>№ з/п</i>	<i>Індикатор</i>	<i>Фінляндія</i>	<i>Латвія</i>	<i>Україна</i>	<i>Російська Федерація</i>
1	Свобода вибору та підзвітність	100	73	40	26
2	Політична стабільність та відсутність заворушень	98	74	32	19
3	Ефективність управління	99	73	40	39
4	Якість регуляторної політики	99	79	47	44
5	Верховенство права	98	61	35	22
6	Контроль корупції	100	66	34	28

Із таблиці видно, що Україні необхідно істотно підвищувати якість державного управління.

Тому вищезазначені сервіси єдиного веб-порталу необхідно наповнювати так, щоб впливати на суспільство та державу для поліпшення світових рейтингів України.

Наприклад, сервіс «Форум» організувати так, щоб це привело до

підвищення індикатора «контроль корупції», що розраховується через певну множину показників рівня корупції.

Необхідно розробити модель впливу послуг, які надаються системою «Електронний Уряд», на якість державного управління. У загальному вигляді, модель повинна складатися з матриці послуг, декількох матриць показників, які визначають певний індикатор якості державного управління та зв'язків між ними. У моделі необхідно врахувати, що реалізація послуги на веб-сайті державного органу дає комплексний ефект та може впливати на кількох індикаторів.

Так, послуга – подача податкової декларації на сайті податкової служби сприяє:

- зниженню рівня корупції;
- розвитку електронного документообігу та широкому впровадженню електронного цифрового підпису;
- розвитку комп'ютерної грамотності населення;
- економії коштів податкової служби на утримання приміщень та персоналу;
- економії часу фізичних і юридичних осіб.

Таким чином, можна дійти таких висновків.

1. Реалізація системи «Електронний Уряд» здійснюється в основному через єдиний веб-портал органів виконавчої влади. Визначені типові та специфічні послуги, які можна отримати на веб-сайті органу державної влади.

2. Україна має прагнути увійти до ЄС, отже, її оцінюють міжнародні організації за певними індикаторами.

3. Необхідно розробити методики для оцінки ефективності державного управління з використанням показників та індикаторів, що застосовуються міжнародними організаціями.

4. Із використанням розроблених методик проводити оцінку соціально-економічної ефективності розвитку та функціонування системи

«Електронний Уряд» для її управління так, щоб це сприяло зростанню міжнародних рейтингів України.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» від 1 серп. 2002 р. № 683/2002. – Режим доступу : CD NAU
2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» від 24 лют. 2003 р. № 208. – Режим доступу : CD NAU
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 4 січня 2002 р. № 3. – Режим доступу : CD NAU
4. Вимоги до структури типового веб-сайтів органів виконавчої влади на базі Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України // Виконано згідно з Додатковим договором № 3 до Договору генерального підряду № 640, 2003.
5. *Голубуцький О.П., Шевчук О.Б.* Електронний уряд. – К. : Атлант UMS, 2002. – 173 с.
6. Звіт Голодержслужба України. – Режим доступу: http://www.guds.gov.ua/document/79861/misze_Ukr.ppt.
7. *Клімушин П.С., Серенок А.О.* Інформаційні представництва органів державної влади // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – Вип. 1 (16). – С. 31 – 36.
8. *Машикарров Ю.Г.* Особливості інформаційного забезпечення в місцевому самоврядуванні // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – № 2 (29) : У 2 ч. – Ч. 2. – С. 310 – 317.
9. *Орлов О.В.* Удосконалення державно-управлінських механізмів розбудови інфраструктури веб-ресурсу органів виконавчої влади // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – Вип. 1 (16). – С. 24 – 31.

Yanov V.V., Buryan V.V. Approach to the estimation of socio-economic efficiency of measures on development of the electronic information system «Electronic Government».

Approach to the estimation of socio-economic efficiency of measures on development of the system “Electronic Government” which takes into account the world indicators of quality of state administration is examined.

Key words: informatization of society, Electronic Government, effect, efficiency, information service, quality of state administration.

Янов В.В., Бурьян В.В. Оценка социально-экономической эффективности мер по развитию электронной информационной системы “Электронное правительство”.

Рассмотрены подходы к оценке социально-экономической эффективности мероприятий относительно развития системы “Электронное правительство” с учетом всемирных индикаторов качества государственного управления.

Ключевые слова: информатизация общества, Электронное правительство, эффективность, информационная услуга, качество государственного управления.